

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 268

Parasjat Wajjetsee

9 Kislev 5769
5/6 december 2008

Overzicht Wajjetsee

Ja'akov vlucht voor Esav en verlaat Beëer Sjewa, en gaat op reis naar Charan, naar het huis van de familie van zijn moeder. Na een oponthoud van 14 jaar in het leerhuis van Sjem en Ever hervat hij zijn reis en komt aan bij de Berg Moria, de plaats waar zijn vader Jitschak geofferd werd, en de toekomstige plaats van het Beit Hamikdasj. Hij slaapt daar en droomt van engelen die een ladder, welke op de aarde staat en tot in de hemel reikt, op en af gaan. Hasjem belooft hem het Land Israël, dat er een groot volk uit hem zal voortkomen en dat hij G-ddelijke bescherming zal genieten. Ja'akov ontwaakt en zweert dat hij daar een altaar zal bouwen en een tiende zal geven van al dat hij krijgt. Daarna reist hij verder naar Charan, waar hij Racheel ontmoet bij een waterbron. Hij regelt met haar vader, Lawan, om zeven jaar bij hem te werken om met Racheel te mogen trouwen, maar Lawan houdt Ja'akov voor de gek en geeft hem Racheels oudere zuster, Lea, in plaats van Racheel. Ja'akov verplicht zichzelf nog eens zeven jaar te werken voor Lawan om ook met Racheel te mogen trouwen. Lea baart vier zonen – Reoeween, Sjim'on, Levi en Jehoeda – de eerste stammen van Israël. Racheel is onvruchtbaar en in een poging om Ja'akov toch kinderen te schenken, geeft zij hem haar dienstmeid Bilha tot vrouw. Bilha baart Dan en Naftali. Daarna geeft Lea ook haar dienstmeid, Zilpa, aan Ja'akov tot vrouw, en die baart hem Gad en Asjer. Daarna krijgt Lea nog Jissachar en Zewoelon en een dochter, Dina. Ten slotte zegent Hasjem Racheel met een zoon: Joseef. Ja'akov besluit Lawan te verlaten, maar Lawan die gezien heeft welk een rijkdom Ja'akov voor hem vergaard heeft, ziet Ja'akov niet gaarne gaan en sluit een nieuw arbeidscontract met hem af. Lawan probeert zonder succes Ja'akov te beduvelen, maar Ja'akov wordt buitengewoon rijk. Zes jaar later, wanneer Ja'akov in de gaten krijgt hoe jaloers Lawan is op zijn rijkdom, besluit hij met zijn familie te vluchten. Lawan gaat hem achterna, maar Hasjem waarschuwt hem Ja'akov geen kwaad te doen. Ja'akov en Lawan sluiten een overeenkomst en Lawan keert terug naar huis. Ja'akov vervolgt zijn weg om zijn broer Esav te ontmoeten.

Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel

©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.

HOOGTEPUNTEN VAN HAFTARA WAJJETSEE

door: Reuven Gavriel ben Nissim Ebrahimoff

Portugezen: Hosea, 11:7-12:12, Asjkenaziem: id. 11:7-13:5

Korte samenvatting 11:7-12:12

Israël zal nimmer totaal vernietigd worden, zelfs niet als zij dat verdienen. Hosea profeteert over de toekomstige terugkeer naar het land Israël. Het noordelijke koninkrijk is zondig, ook de koning zondigt. Ja'akov wordt ten voorbeeld gesteld toen hij voor de strijd met Esav stond. Meer over de zonde en fraude en afgoderij van Israël.

Korte samenvatting 12:13-13:5

Hosea herinnert er ons aan dat ons succes in Hasjems handen ligt en niet in die van onszelf. Het koninkrijk van de tien stammen wordt beschuldigd van afgoderij. Hasjem herinnert Israël eraan hoe Hij hen liefdevol door de woestijn geleid heeft.

Het verband tussen de Haftara en de parasja

In de Haftara verwijt de profeet de bewoners van het koninkrijk van de Tien Stammen hun zonden. Hun gedrag steekt schril af tegen dat van Ja'akov Awinoe, zoals dat in onze parasja beschreven wordt:

- ☞ In de parasja zet Ja'akov een steen op als monument voor Hasjem in Beit El, waar hij zweert dat hij een tiende zal afscheiden voor Hasjem van alles wat hij verdienen zal.
In de dagen van het koninkrijk van de Tien Stammen wordt een kalf aanbeden op diezelfde plaats, Beit El, dat daar geplaatst was door de eerste koning over de Tien Stammen, Jeravam.
- ☞ Ja'akov werd nimmer verleid door afgoderij, zelfs niet in de onzuivere atmosfeer van het huis van Lawan, waar afgoderij bedreven werd.
De bewoners van het noordelijke koninkrijk faalden jammerlijk in dit opzicht in hun eigen land.
- ☞ Ja'akov diende Lawan trouw, ondanks diens bedriegerijen. Hij getuigde hoe hij werkte in „de hitte van de dag en de koude van de nacht.” Hij nam nimmer iets van Lawan.

Daarentegen verwijt Hosea het frauduleuze gedrag van de Joden in het noordelijke koninkrijk.

☞ Hosea wijst op het voorbeeldige gedrag van Ja'akov die al zijn vertrouwen in Hasjem stelde.

De bewoners van het noordelijke koninkrijk stelden hun vertrouwen in hun menselijke collega's.

☞ Hosea stelt Ja'akov als voorbeeld als iemand die constant Tora studeerde (Rasji op 12:10).

De Tien Stammen, zowel als alle latere generaties van Joden worden aangemoedigd dat voorbeeld te volgen. In het tweede deel dat alleen door Asjkenaziem gelezen wordt, wordt verteld hoe Ja'akov vluchtte voor zijn moordzuchtige broer Esav en naar het huis van Lawan gaat waar hij Lea en Rachel trouwt. De rest van de Haftara vermaant de Tien Stammen voor afgoderij, een gedrag dat zo scherp afsteekt tegen dat van Ja'akov. De Haftara is eigenlijk een directe tegenstelling met de parasja van de week. Ja'akov die in een omgeving van afgoderij sterk blijft in zijn vertrouwen in Hasjem, tegenover de bewoners van het noordelijke koninkrijk die in hun eigen Heilige Land afgoden dienen.

Een nieuwe vertaling met commentaar

29. ¹Daarna tilde Ja'akov zijn voeten op en ging naar het land van de oosterlingen. ²Hij keek rond en kijk, [daar was] een put in het veld en ziedaar, drie kudden kleinvee waren daarnaast gelegen, want uit die put gaf men de kudden te drinken en de steen op de opening van de put was groot. ³Daar verzamelden al de kudden zich en dan rolde men de steen van de putopening en dan gaf men het kleinvee te drinken en daarna legde men de steen weer terug op zijn plaats, op de put-opening. ⁴Ja'akov zei tegen hen: „Broeders, waar komen jullie vandaan?” En zij zeiden: „Wij komen uit Charan.” ⁵En hij zei tegen hen: „Kennen jullie Lavan, de zoon van Nachor?” en zei zeiden: „Die kennen we.” ⁶Daarop zei hij tegen hen: „Hoe gaat het met hem?” En zei zeiden: „Het gaat hem goed. Kijk, daar komt zijn dochter Racheel met het kleinvee.”

Toelichting

1. Daarna tilde Ja'akov zijn voeten op – Nadat hem dit goede bericht gegeven was, waarbij hem de bescherming van God verzekerd werd, tilde zijn hart zijn voeten op - verzamelde hij moed - en werd het hem licht om te gaan. Zo staat het in Midrasj Bereisjiet Rabba (70:8) (*Rasji*).

Be'eer Majiem Chajiem legt uit dat, zoals de Rabbijnen zeggen, een levend wezen zichzelf draagt. Wanneer iemand gelukkig is en zijn hoofd is helder, dan draagt zijn hart zijn voeten zelfs met meer veerkracht.

Rasjbam verklaart: Sinds dat de Heilige, geprezen is Hij, hem beloofde dat Hij hem zou beschermen en veilig thuis zou brengen, wandelde hij opgewekt en gezwind.

Or Hachajiem verklaart dat aangezien Ja'akov arm was, hij geen andere bezittingen had dan alleen zijn voeten om hem te dragen.

Klie Jakar merkt op dat de Tora deze etappe in Ja'akovs reis contrasteert met de vorige. Op zijn weg naar Charan verkortte de weg zich voor hem en op zijn weg naar Jeruzalem sprong de berg hem tegemoet, terwijl op deze etappe van zijn reis hij zijn voeten moest optillen en moest wandelen.

Sforno verklaart dat wanneer iemand op weg gaat naar een duidelijk gedefinieerde bestemming, dat we dan zeggen dat hij zijn voeten draagt, maar dat als iemand op weg gaat zonder duidelijke bestemming, dan zeggen we dat zijn voeten hem dragen.

Het land van de oosterlingen – Aram-Naharajiem, waar Avrahams familie woonde [*Midrasj Lekach Tov*].

Rasjbam verwijst ons naar Jesjahoe 9:11: Aram in het oosten.

2. Hij keek rond en kijk, [daar was] een put in het veld, enz. – *Ramban* haalt *Bereisjiet Rabba* (70:8) aan. Tora vertelt ons dit verhaal uitgebreid om ons te laten weten, dat wie zijn hoop op Hasjem gevestigd heeft, diens sterkte zal vernieuwd worden (*Jesjahoe* 40:31), en de vrees voor Hasjem geeft de mens kracht. Ja'akov zou succes hebben in zijn onderneming en hij zou kinderen hebben die waardig zouden zijn om de symbolen van dit panorama te vervullen. De bron symboliseert het Heiligdom, en de drie schaapskudden symboliseren de pelgrims die drie maal per jaar, tijdens de drie feesten, naar Jeruzalem zouden komen. De schapen laten drinken uit de bron symboliseert de heilige inspiratie die zij verkrijgen van deze pelgrimstochten en

het rotsblok dat weer op de mond van de bron teruggelegd wordt, symboliseert dat deze bron weer gesloten werd tot het volgende feest.

Gaf men de kudden te drinken – De herders gaven de kudden daar de drinken. De Schrift gebruikt een beknopte taal (*Rasji*).

En de steen op de opening van de put was groot – Deze vertaling volgt de *Targoem*, maar *Or Hachajiem* merkt de bijzondere structuur van de zin op. Het was normaal geweest als er gestaan had: „En er lag een grote steen op de opening van de put.” Daarom verklaart hij dat het betekent dat de steen op de opening van de put enorm en ongewoon groot was. Wanneer Tora geschreven had „een grote steen”, dan zou dat niets anders betekend hebben dan dat hij niet klein was. Zoals het nu geschreven is, betekent het dat Tora ons op de ongewoon grote afmeting van de steen wil wijzen.

3. Daar verzamelden: Zij waren gewend zich daar te verzamelen, omdat de steen erg groot was [zij hadden zich er nu nog niet verzameld]. **En dan rolde men:** En zij waren gewend te rollen. **Legde men weer terug:** En zij waren gewend het weer terug te leggen (*Rasji*).

5. Kennen jullie Lavan, de zoon van Nachor – *Ramban* schrijft dat Lavan beter bekend was bij de naam van zijn grootvader, dan bij zijn vaders naam, omdat Nachor, zijn grootvader, meer geacht was dan Betoëel, zijn vader, en zijn grootvader was het hoofd van de familie.

Die kennen we – *Klie Jakar* verklaart dat Ja'akov vroeg of zij wisten dat Lavan de zoon van Nachor was, die bewonderenswaardige eigenschappen bezat, of dat hij de zoon van Betoëel was, die bekend stond om zijn immoreel gedrag. Hierop Antwoordden zij: „Ja, wij weten dat hij de zoon van Nachor is.”

6. Daarop zei hij tegen hen: „Gaaf het goed met hem?” *Or Hachajiem* zegt dat Ja'akovs vraag op twee manieren kan worden geïnterpreteerd: 1. Of het goed ging met Lavan en of hij welvarend was, en 2. of zij vreedzame betrekkingen met hem onderhielden. Hierop antwoordden zij: „Het gaat goed.” dat wil zeggen, dat wat zijn bedoeling met de vraag ook was, het antwoord was, dat alles in orde was. Zij voegden daaraan toe: „Kijk, daar komt zijn dochter,” met andere woorden: als hij nog meer over Lavan wilde weten, moest hij het haar maar vragen,

⁷En hij zei: „Kijk, de dag is nog lang, het is nog geen tijd om het vee bijeen te drijven. Drink het kleinvee, gaat heen en weidt het.” ⁸Maar zij zeiden: „Dat kunnen wij niet, voordat alle kudde bijeen zijn, pas dan kunnen wij de steen van de putopening afrollen en het kleinvee te drinken geven.”

¹⁰En het gebeurde, toen Ja'akov Racheel, de dochter van Lavan, de broer van zijn moeder, zag en het kleinvee van Lavan, de broer van zijn moeder, toen kwam Ja'akov naderbij en wentelde de steen van de opening van de put af en gaf het kleinvee van Lavan, de broer van zijn moeder, te drinken. ¹¹En Ja'akov kuste Racheel, verhief zijn stem en huilde. ¹²Toen vertelde Ja'akov dat hij een bloedverwant van haar vader

Toelichting

in plaats van hen verder nog langer lastig te vallen. Het kan ook betekenen dat het feit dat Lavan zijn dochter met de schaapskudde naar de herders stuurde, dat een aanwijzing was dat hun relatie vriendschappelijk was.

Sforno verklaart dat Ja'akov wilde uitvinden wat de omstandigheden waren waaronder Lavan leefde, want als men iemand bezoekt, zal het gedrag van de gast afhangen van de omstandigheden waarin hij zijn gastheer vindt.

Daar komt zij met het kleinvee: Hier is zij nog bezig te komen, in vers 9 is zij reeds gearriveerd (*Rasji*).

7. De dag is nog lang: Omdat hij zag dat zij op de grond lagen, dacht Ja'akov dat zij het vee wilden verzamelen en naar huis wilden gaan en het niet verder wilden laten weiden. Daarom zei hij tegen hen: „De dag is nog lang,” dat wil zeggen, indien jullie in loondienst zijn, hebben jullie nog niet je werk voltooid. En indien de dieren van jullie zelf zijn, „dan is het toch nog geen tijd om het vee bijeen te drijven.” (*Bereisjet Rabba* 70:11) (*Rasji*)

Een rechtvaardig mens maakt zelfs tegen een vreemde bezwaar als die iets verkeerd doet, zoals er geschreven staat (*Misjlee* 29:27): „Een onrechtvaardig mens is iets afschuwelijks in de ogen van een rechtvaardig mens.”

8. Dat kunnen wij niet: Wij kunnen het niet te drinken geven, omdat de steen te groot is (*Rasji*).

Zij hadden zo'n grote steen op de put geplaatst, opdat geen vreemde er water uit zou kunnen putten en er ook niemand in zou kunnen vallen (*Rasjbam*).

9. Terwijl hij nog met hen sprak – Er had moeten staan: „Terwijl zij nog met hem praatten,” want dit vers volgt op hun antwoord aan Ja'akov. Maar mogelijk, dat omdat deze hele episode geschreven was om ons te informeren wat er met Ja'akov gebeurd was, het vers op deze manier geformuleerd is, om aan te geven dat Racheel kwam op het moment dat hij tegen hen praatte, nog voordat de herders hem hadden kunnen antwoorden (*Or Hachajiem*).

Met het kleinvee van haar vader – Dat wil zeggen, met alle schapen van haar vader. Dit bevestigt wat Ja'akov tegen Lavan zei (in vers 30:30): „Het weinige dat u had vóór mij, is uitgegroeid tot een menigte,” want zijn jonge dochter Racheel hoedde hen. Een alternatieve verklaring: Tora vertelt ons dat Racheel zó goed was in het hoeden van haar vaders schapen, dat zij in haar eentje al zijn schapen kon hoeden. Volgens de eerste interpretatie vertelt de Heilige Schrift ons dat er maar weinig schapen waren en dat er nog minder van zou zijn over gebleven als Ja'akov niet gekomen was. Volgens de andere verklaring veronderstelde Lavan dat de schapen onder Racheel zouden gedijen. Anders zou hij zijn knappe dochter niet zulk goedkoop werk laten doen door haar zijn schapen te laten hoeden. Een andere verklaring is om te voorkomen dat je niet zult denken dat Rachel maar wat buiten in het veld rond hing, daarom vertelt Tora dat zij alleen naar buiten kwam, omdat zij een herderin was (*Or Hachajiem*).

Want zij was een herderin – *Ramban* verklaart dat de bedoeling van deze woorden is om ons mee te delen dat Lavan geen andere schaapherder had dan Racheel, en dat Lea zich niet met de kudde bemoeide, dit dus in tegenstelling tot de dochters van Jitro, die zich alle zeven tegelijk met het hoeden van de kudde van hun vader bezig hielden, zoals er geschreven staat (*Sjemot* 2:16). Misschien dat ten gevolge van Lea's zwakke ogen, de zonnestralen slecht voor haar zouden zijn, omdat Lea ouder was en reeds op huwbare leeftijd was, en haar vader daarom meer

bezorgd voor haar was. Jitro werd echter geëerd in zijn gemeenschap, hij was de priester van zijn land en hij vertrouwde erop dat men zijn dochters met rust zou laten.

10. En het gebeurde – De herhaling van „de broer van zijn moeder” duidt erop dat Ja'akov de schapen van Lavan te drinken gaf, omdat Lavan de broer van zijn moeder was en hij daarmee zijn moeder eerde. Misschien is de herhaling ook bedoeld om iedere verdenking van immoreel gedrag tegen te gaan, daar hij een vreemdeling was, die de schapen van een jong herderinnetje te drinken gaf. Daarom vertelde Ja'akov haar (in vers 12) dat zij zijn nichtje was, de dochter van de broer van zijn moeder (*Or Hachajiem*).

En het gebeurde toen Ja'akov Racheel zag – Maar niet daarvóór, want hij vreesde, dat als hij de rots eerder opzij zou rollen, de herders hun drie kudde te drinken zouden geven, en niet zouden wachten om anderen te helpen (*Sforno*).

Toen kwam Ja'akov naderbij en wentelde: Als iemand die de stop van een fles verwijderd; om u te leren hoe sterk hij was (*Rasji* uit *Ber. Rabba*70:12).

Volgens *Ramban* was de bedoeling van deze hele vertelling dat Ja'akov, ondanks zijn vermoeidheid van de reis naar Charan, hij in staat was in zijn eentje de rots te verwijderen van de opening van de put, iets wat normaliter alleen alle schaapherders bij elkaar konden.

11. En Ja'akov kuste Racheel – De Hebreeuwse schrijfwijze hier voor het woord 'kuste' duidt erop dat Ja'akov haar op het hoofd of op haar schouder kuste, en niet op haar mond (*Ibn Ezra* en *Ramban*).

En huilde: Omdat hij door de Heilige Geest voorzag dat zij niet op dezelfde plaats begraven zouden worden. Een andere verklaring: omdat hij met lege handen gekomen was. Want hij zei: „Eliëzer, de bediende van mijn grootvader was gekomen met handen vol neusringen en armbanden en vruchten, en ik kom met lege handen, omdat Elifaz, de zoon van Esav, hem op bevel van zijn vader achtervolgd had om hem te doden en hem had ingehaald. Maar omdat Elifaz was opgegroeid aan de boezem van Jitschak, had hij zijn handen terug getrokken. Toen vroeg hij aan Ja'akov: „Wat moet ik doen met de opdracht van mijn vader?” Daarop antwoordde Ja'akov: „Neem wat ik bezit, een arme wordt als een dode beschouwd [door mij van alles te beroven heb je mij arm gemaakt en ben ik te vergelijken met een dode, dus kun je tegen je vader zeggen dat je mij gedood hebt en zo heb je de opdracht van je vader uitgevoerd] (*Rasji*).

Sforno verklaart dat Ja'akov huilde omdat hij niet met haar getrouwd was, toen hij nog jong was, want dan had hij kinderen van haar gehad, terwijl hij nog een jongeman was. [Ja'akov was zeven-en-zeventig jaar toen hij Racheel voor het eerst ontmoette. Hij vertrok van huis toen hij drie-en-zestig was en bracht toen veertien jaar door in de leerschool van Sjem en Ever. Hij realiseerde zich dat het veel beter was om een jonge, energieke vader te hebben.]

12. Dat hij een bloedverwant van haar vader was: Naaste familie van haar vader. Maar de *Midrassj* verklaart: Als hij [Lavan] mij wil bedriegen, dan ben ik ook zijn broer [d.w.z. zijn gelijke] in het bedrog [er staat woordelijk: dat hij een broer van haar vader was]. Maar als hij een fatsoenlijk mens is, dan ben ik ook de zoon van Rivka, zijn zuster, en dan ben ik ook fatsoenlijk (*Rasji*). De *Talmoed* (*Bava Batra* 123a) vraagt over het werkelijk is toegestaan voor een rechtvaardig persoon om iemand te bedriegen. Het antwoord is: „Ja, [zoals er gezegd is omtrent G-d:]

was, de zoon van Rivka. Toen rende zij weg en vertelde het aan haar vader.

¹³Toen Lavan het bericht over Ja'akov, de zoon van zijn zuster, hoorde, rende hij hem tegemoet en omhelsde hem en kustte hem en bracht hem naar zijn huis. Hij vertelde aan Lavan al zijn wederwaardigheden.

¹⁴Daarop zei Lavan: „Je bent toch van mijn eigen vlees en bloed!” Zo bleef hij een volle maand bij hem wonen. ¹⁵Toen zei Lavan tegen Ja'akov: „Omdat je familie bent, zou je daarom gratis voor mij werken? Vertel mij, wat is je loon?” ¹⁶Nu had Lavan twee dochters, de oudste heette Lea en de jongste heette Racheel.

¹⁷De ogen van Lea waren zacht maar Racheel was mooi van gestalte en knap van uiterlijk.

‘Met de reine zult je handelen in reinheid, de bedrieger zul je oneerlijk behandelen’ (II Sjmoeël 22:27) (*Brisker Rav*). *Sforno* verklaart dat hij dit zei om haar te verzekeren dat hij haar niet om onfatsoenlijke redenen kuste.

En vertelde het aan haar vader: Want haar moeder was gestorven en zij had niemand anders om het aan te vertellen dan aan hem (*Rasji* uit *Ber. Rabba*70:13). Het was gebruikelijk dat een dochter onder dergelijke omstandigheden het nieuws aan haar moeder zou toevertrouwen. Uit het feit dat zij het haar vader vertelde, leidt daarom de Midrasj af, dat zij geen moeder meer had (*Sjiftei Chachamim*).

Ramban is het niet eens met *Rasji*, zij vertelde het aan haar vader omdat Ja'akov van hem familie was en niet van haar moeder en opdat Lavan Ja'akov tegemoet zou gaan.

13. **Rende hij hem tegemoet:** Hij dacht: hij heeft vast veel geld bij zich, want de knecht van het huis [Eliëzer] kwam hier met tien kamelen vol beladen. **En hij omhelsde hem:** Toen hij niet zag dat Ja'akov iets bij zich had, dacht hij: misschien heeft hij goudstukken meegenomen en verbergt hij die op zijn boezem. **En hij kustte hem:** Hij dacht bij zichzelf: misschien heeft hij parels meegebracht en heeft hij die in zijn mond (*Rasji*).

Hij vertelde aan Lavan: dat hij alleen gekomen was omdat hij hiertoe gedwongen was wegens gevaar voor zijn broer [Esav] en dat men al zijn geld had afgenomen (*Rasji* van *Ber. Rabba* 70:13).

Ibn Ezra schrijft dat hij hem ook vertelde over de gebeurtenis met Esav.

Rasbam schrijft dat hij Lavan vertelde dat zijn ouders hem hierheen gestuurd hadden, naar zijn familie.

Or Hachajiem verklaart, dat daar Racheel aan Ja'akov verteld had wat een bedrieger haar vader was. Ja'akov besloot om hem te vertellen hoe hij Esav te slim af was geweest en de zegen van zijn vader had gekregen, opdat Lavan niet zou proberen om

Ja'akov te bedriegen, in de veronderstelling dat Ja'akov ook hem te slim af zou zijn. Ja'akov vertelde ook over de steen op de put, om Lavan te doen weten hoe sterk hij was. Hij vertelde hem ook dat hij al de schapen water had gegeven, opdat Lavan zou weten dat hij hem goed gezind was en zich goed bij hem zou gedragen.

Sforno verklaart dat Ja'akov aan Lavan vertelde dat het niet zijn bedoeling was om bij hem in zijn levensonderhoud te voorzien, maar dat hij gevluucht was voor Esav en op verzoek van zijn moeder bij Lavan zijn toevlucht zocht.

14. **Je bent toch van mijn eigen vlees en bloed:** Nu ik weet dat je niets bezit zou ik je niet in huis hoeven te nemen, maar vanwege de familieband zal ik een maand voor je zorgen. En dat deed hij, maar niet voor niets, want Ja'akov hoedde zijn kleinvee (*Rasji*).

Or Hachajiem verklaart: je bent weliswaar mijn eigen vlees en bloed, omdat de meeste zonen lijken op de broer van hun moeder, maar dat is alleen maar uiterlijk, voor de rest lijkt je meer op je moeder. Je bent niet zo slim als ik.

15. **Omdat je familie bent:** Een uitdrukking van verwondering: *omdat jij familie van mij bent, zou je daarom gratis voor mij werken?* (*Rasji*).

Ramban merkt op dat Tora hier nog niet verteld heeft dat Ja'akov voor Lavan gewerkt had. Mogelijk dat Ja'akov medelijden met Racheel had, omdat zij de kudde van haar vader moest hoeden en dat hij dat vrijwillig van haar had overgenomen, om haar van dat werk te verlossen en nu bood Lavan aan om hem daarvoor te betalen.

17. **Zacht:** Want zij had gedacht dat zij haar lot met Esav zou moeten delen en daarom had zij gehuild. Want iedereen had gezegd: Rivka heeft twee zonen en Lavan heeft twee dochters, de oudste [dochter van de een] is voor de oudste [zoon van de ander] en de jongste voor de jongste (*Rasji*).

Waarom heeft G-d het kwaad geschapen?

door Lazer Gurkow

Een kind wordt beroofd

Hulpeloos en verraden stonden mijn broer en ik alleen in de vroege ochtenduren. Wij waren maar kinderen; hij was een tiener en ik was misschien net tien. Wij waren er op uit gegaan om een opwindende trip te maken: we zouden de trein nemen naar het vliegtuig en met het vliegtuig naar ons huis, waar we, na een vol schooljaar, onze familie weer zouden terug zien. We hadden natuurlijk een taxi moeten nemen, we hadden beter moeten weten, maar we waren nog maar kinderen, vol vertrouwen en naïef.

We gingen op stap naar het station en hij had niet lang nodig om ons te vinden; we waren een makkelijke prooi. Eén bedreiging en dertig seconden later waren we ons geld, ons enthousiasme en ons vertrouwen kwijt. Ik gaf niet om het geld, daar was ik te jong voor. Slechts één ding zat me dwars: waarom? Wat voor soort kwaad drijft een mens ertoe om te stelen? En dan nog wel van een kind! Onze hoop zakte in onze schoenen en met ons hart in onze kelen leerden we een bittere levensles die dag: het leven is niet zo onschuldig als een kind gelooft.

Dit is niet zozeer een vraag over waarom mensen het kwaad kiezen te doen of waarom het kwaad onschuldige mensen overvalt. Het is een veel algemenere vraag. Waarom heeft G-d het kwaad geschapen en waartoe dient het? Die dag had ik die vraag niet kunnen beantwoorden, maar vandaag, met het voordeel van de wijsheid achteraf en tientallen jaren studie, biedt ik het volgende inzicht.

Perfectie komt niet zo makkelijk

Onze Geleerden leren ons dat G-d de wereld geschapen heeft uit pure goedheid. Hij wilde de mensheid goedheid schenken. Omdat Hij perfect is, wilde Hij perfecte goedheid schenken. Met andere woorden, G-d wilde Zichzelf schenken.

Hij had een perfecte wereld kunnen maken, met mensen die hun Schepper perfect nadoen. Maar zulke mensen zouden maar een armetierige copie zijn van G-d. Zij zouden niet inherent goed zijn; hun goedheid zouden ze van Boven gekregen hebben. Het zou een geleende perfectie zijn geweest.

Dus G-d schiep een wereld waarin goedheid en kwaad gelijke opties zijn en Hij schiep de mensheid met de vrijheid om daartussen te kiezen. Onze neiging tot goedheid is niet groter dan onze neiging tot slechtheid; we zijn evenwichtig gebalanceerd. Wanneer we de goedheid willen omarmen, moeten we een keuze maken en de keuze weerspiegelt wie wij zijn. We worden niet in de richting van goedheid gedwongen door krachten die buiten ons zelf gelegen zijn. We worden bewogen door onze eigen keuze, door onze innerlijke overtuiging dat het goede het juiste is. Dit innerlijke voornemen weerspiegelt de goedheid binnenin onze zielen en komt zo dicht mogelijk bij het inherente goede van de mens, als mogelijk is.

G-d schiep het kwaad niet opdat wij ons eraan te buiten zouden gaan, maar opdat wij het zouden kunnen vermijden. Wanneer het kwaad niet had bestaan, hadden we er ook niet tegen kunnen kiezen, en perfectie zou ons ontglippen. Het feit dat het kwaad een reële mogelijkheid is, maakt het mogelijk voor ons om ertegen te kiezen en onze inherente goedheid te bevestigen.¹

Een tehuis voor G-d

Onze Geleerden vertellen ons dat G-d een woning wilde hebben in de lagere wereld. In spirituele woorden uitgedrukt, is datgene wat zichzelf dichter bij G-d ervaart, hoger, en dat wat zichzelf verder van G-d beschouwd, is lager. De laagste wereld is waar G-d compleet onbekend en ongezien is. Waar G-d als het ware afwezig is, daar bestaat het kwaad. Maar het was hier, te midden van een wereld vol (potenti)el kwaad, dat G-d een woning voor Zichzelf wilde bouwen.

Een woning is een plaats waar iemand zich thuis voelt. Een woning weerspiegelt de interesses en het comfort van degene die daar woont. G-d wil dat wij deze lagere, tot het kwaad neigende wereld, deze het meest ongoddelijke plaats, transformeren, als het ware, in een woning voor Hem – een heilige omgeving, waar goedheid en moraal geïmplementeerd worden en waar het Zijn geboden zijn die onze keuzen bepalen.

Deze behoefte aan transformatie kan alleen plaatsvinden in een lagere wereld. Per definitie is dat een plaats waar heiligheid onbekend is, waar goedheid niet noodzakelijk is en waar het kwaad mogelijk is. Wanneer dit niet een lagere spirituele wereld was, had G-ds wens om een woning te hebben in een lagere wereld hier niet vervuld kunnen worden.

Dus G-d schiep het kwaad. Niet opdat de mensheid dat zou kiezen, maar zodat de mensheid het zou kunnen kiezen. Zou kunnen, maar dat hopelijk niet zou doen. Onvermijdelijk zouden sommigen falen en het kwaad kiezen; een lagere wereld maakt immoreel gedrag mogelijk. Maar G-d wist dat niet iedereen zich zou verlagen tot het kwaad. De meerderheid van de mensheid zou goed zijn, zij zouden kiezen voor etiek, moraal, heiligheid en G-ddelijkheid. Op die manier zou de lagere wereld getransformeerd worden in een woning voor G-d.²

Twee broers

We kunnen nu begrijpen waarom Rivka moest bevallen van tweelingbroers, de één rechtvaardig en de ander slecht. Nog terwijl zij in de baarmoeder zaten, hadden ze al ruzie met elkaar; hun nakomelingen waren gewikkeld in een eeuwig durende strijd. De profeet voorspelde dat „het ene volk zal opstaan tegen het andere [maar in het eind] zal de oudste [Esav] de jongste [Ja'akov] dienen.”³

Esav symboliseert het kwaad en Ja'akov symboliseert het heilige. Zonder Esav is deze wereld geen lagere wereld. Zonder Ja'akov kan deze wereld niet de woning van G-d zijn. De twee zijn even sterk, zodat zij tegen elkaar opwegen in de strijd. Maar in het eind zal Ja'akov overwinnen en Esav zal nederig toegang zoeken tot de G-ddelijke woning. „De oudste zal de jongste dienen.”

De dag zal komen dat de mensheid deze lagere wereld zal omvormen tot een heilige woning voor G-d. Op die dag zullen kinderen zonder vrees kunnen rondlopen. Dan zullen kinderen hun onschuld niet langer verliezen. Dan zullen ze niet meer bang hoeven te zijn voor de dief, want op die dag zal zelfs de dief zijn gedrag veranderen.

Op die dag zal de mensheid geïnspireerd worden door de fonkeling en het schijnsel van G-ds heilige woning. Het kwaad zal dan zijn uitgeroeid en de Masjiach zal eindelijk komen.

Door Lazer Gurkow

VOETNOTEN

1. Derech Chajiem, hfd. 2.
2. Tanya hfd. 36-37. De Misjna (Avot hfd. 6) leert dat alles wat G-d scheidt, dien ter meerdere glorie van de Schepper. Hoe kan het onheilige en het niet-kosjere G-d verheerlijken? Net zoals kosjer voedsel G-d dient wanneer we het eten op een toegestane manier en wij de energie van dat voedsel gebruiken om Hem te dienen, zo dient niet-kosjer voedsel G-d wanneer het verworpen wordt. De rol ervan is om een verleiding te vormen die wij kunnen weerstaan. Wanneer we het kunnen weerstaan, vervult het niet-kosjere voedsel zijn opdracht en daarmee verheerlijkt het G-d (Tanya, hfd. 22).
3. Genesis 25: 23.

Rabbi Lazer Gurkow is spiritual leader of congregation Beth Tefilah in London, Ontario. He has lectured extensively on a variety of Jewish topics, and his articles have appeared in many print and online publications. For more on Rabbi Gurkow and his writings, visit InnerStream.ca.

The content on this page is copyrighted by the author, publisher and/or Chabad.org, and is produced by Chabad.org. If you enjoyed this article, we encourage you to distribute it further, provided that you comply with the copyright policy.

MISJNA VAN DE WEEK**Pea – Hoofdstuk 1****Misjna 2**

אֵין פּוֹחֲתִין לִפְאָה מִשְּׂשִׁים, וְאֵף עַל פִּי שְׂאֲמָרוּ אֵין לִפְאָה שְׂעוֹר. הַכֹּל לְפִי גִדְל הַשְּׂדֵה,
וְלְפִי רַב הָעֲנָיִים, וְלְפִי רַב הָעֲנָוָה:

Men vermindert de *pea* niet onder de zestig¹, hoewel men gezegd heeft dat de *pea* geen maat heeft². Alles gaat overeenkomstig de afmetingen van het veld, volgens het aantal armen en volgens *ha'anava*³.

Aantekeningen

1. **Men vermindert de *pea* niet onder de zestig** – Dit is een verbod van de rabbijnen (RAV). D.w.z. men laat voor de armen geen kleinere *pea* staan dan eenzestigste van het veld.
2. **Hoewel men gezegd heeft dat de *pea* geen maat heeft** – In Tora wordt geen maat genoemd, zoals er geschreven staat [in het vervolg van de misjna]: **Alles gaat overeenkomstig de afmetingen van het veld** – Wanneer het veld groot is en er zijn weinig armen, dan geeft men eenzestigste en wanneer het veld klein is en er zijn veel armen, geeft men meer dan een zestigste, overeenkomstig het aantal armen (RAV).
3. **En volgens *ha'anava*** – Sommigen verklaren het als afgeleid van het woord '*anav* - nederigheid, dus „overeenkomstig zijn nederigheid geeft hij meer aan de armen”, zoals er geschreven staat in Psalm 18:36: „Overeenkomstig Zijn nederigheid heeft Hij mij groot gemaakt” [d.w.z.: wat men geeft boven de door de rabbijnen vastgestelde hoeveelheid van minimaal een zestigste is afhankelijk van iemands royaliteit en zijn goedgunstige gezindheid ten opzichte van de armen]. En de Rambam heeft het vertaald met „antwoord”, dat wil zeggen: „waarmee de aarde antwoordt” [d.w.z.: de oogst, en dan vertalen wij het met: „overeenkomstig de grootte van de oogst”]. En anderen leiden het van een ander Hebreeuws woord af, dat graankorrels betekent, zodat wanneer de korenaren op een bepaalde plaats vol zitten met graankorrels, en op een andere plaats mager gevuld zijn, dan moet men niet een *pea* laten staan alleen op het magere deel van het veld, maar men moet van het hele veld geven (RAV).

Heer der wereld!

Ik geef toe dat ik gezondigd heb tegen U, maar heeft U mij alleen maar honing geschonken?

Ik heb U vergeven voor al het lijden, de ellende en de martelingen, maar U moet mij ook vergeven.

Rabbi Josef van Brod

Daf-Notities nazier 19a

Door Rabbi Mendel Weinbach, decaan Ohr Somayach

De zonde van de zelfonthouding

Zichzelf de goede dingen van het leven ontzeggen kan soms averechts effect hebben.

Rabbi Elazar Hakapar leidt dit af uit het feit dat de Tora de nazier een zondaar noemt. De enige zonde die we in het neziroet kunnen vinden is het feit dat hij zichzelf het plezier van wijn ontzegt heeft. Als iemand, die zichzelf alleen wijn onthoudt, een zondaar is, hoeveel te meer zal iemand die zichzelf alles ontzegt en vast, als een zondaar beschouwd worden!

Het enige probleem met de conclusie van deze Geleerde is, dat Tora een nazier alleen maar een zondaar noemt, als hij zich verontreinigt door contact met een dode, waarna hij offers ter verzoening moet brengen en zijn voorgenomen periode van neziroet opnieuw moet beginnen en overdoen. Er wordt in Tora geen melding gemaakt van zonde betreffende de nazier die met succes zijn neziroet beïndigt, zonder onrein te worden. [Behalve dat hij aan het einde van zijn nazier-periode o.a. een zondoffer moet brengen (zie Bamidbar 6:14) (Zwi).]

Rabbi Elazar HaKapar reageert op deze tegenwerping door erop te wijzen dat iedere nazier in feite een zondaar is, wegens zijn zelf-onthouding, maar de Tora past dit alleen toe op de nazier die onrein werd omdat hij zijn zonde vergroot heeft.

Deze verklaring lijkt in strijd te zijn met een vroegere Gemara (Nazier 3a). De eerste Misjna in ons traktaat leert ons, dat iemand die zegt: „Ik zal mijzelf mooi maken” beschouwd wordt alsof hij een eed gemaakt heeft om nazier te worden. De Geleerde Sjmoel legt uit dat aangezien die persoon zijn haar vasthield, toen hij die uitspraak deed, verondersteld wordt dat hij zichzelf mooi wil maken voor Hasjem door middel van de mitswa van neziroet, door zijn haar te laten groeien. Hoe kan neziroet als iets moois voor Hasjem beschouwd worden, vraagt de Gemara, als de nazier een zondaar genoemd wordt?

Het antwoord is dat Rabbi Elazar HaKapar het had over een nazier die onrein geworden was, en niet over een gewone nazier.

Tosafot (Nazier 2b en Bava Kama 91b) lost deze tegenstrijdigheid als volgt op: Iedere nazier wordt een zondaar genoemd, wegens zijn zelf-onthouding. Er zit echter een positieve kant aan het neziroet wanneer het gebruikt wordt te controleren van van slechte neigingen. Neziroet kan daarom voor Hasjem als iets moois beschouwd worden, als het positieve element tegen het negatieve opweegt.

Parallel hieraan is het geval van iemand die geboden wordt om op Sjabbat te vasten, omdat hij een boze droom had. Hoewel het verkeerd is om op Sjabbat te vasten, weegt het positieve effect van het tegenwicht dat het geeft aan de boze droom, daar tegenop en daarom moet hij daar mee doorgaan en op een werkdag nogmaals vasten als verzoening voor zijn vasten op Sjabbat.

Voor wat betreft de nazier die onrein geworden is, daar is het negatieve aspect dominant, omdat hij zijn zonde vergroot heeft en daarom noemt Tora hem een zondaar.

Er zijn diverse verklaringen in de commentaren voor wat er bedoeld wordt met het vergroten van de zonde. Een daarvan is, dat doordat hij helemaal opnieuw moet beginnen, hij dagen moet toevoegen aan zijn zelf-onthouding. Een andere verklaring is dat hij het Tora-verbod om zich te verontreinigen aan een dode, heeft overtreden, zij het ook alleen door nalatigheid. Een derde verklaring is dat daar hij helemaal overnieuw moet beginnen, hij misschien spijt heeft dat hij er ooit aan begonnen is en daarmee verliest hij dan de verdienste voor het positieve element van neziroet.

Wekelijkse Halacha Serie

HILCHOT SJABBAT

**Gebaseerd op de Kitsoer Sjoelchan Aroech, Misjna Beroera, Sja'arei Halacha,
en Sjemirat Sjabbat Kehilchata
Samengesteld door Zwi Goldberg**

❧ Inleiding ❧

De Heilige zei tegen Mosjé: „Ik heb een kostbaar geschenk in Mijn schatkist: ‘Sjabbat’, en Ik wil het aan Israëel geven” (*Sjabbat* 10b).

G-d zegende de Sjabbat en verklaarde hem heilig. Dit blijkt uit het vers: „En G-d zegende de zevende dag en verklaarde hem heilig, want het was op deze dag dat Hij ophield met al het werk dat Hij geschapen had (zodat het zou doorgaan) te functioneren” (*Bereisjiet* 2:3).

Door Sjabbat te houden, tonen wij ons vertrouwen in G-d, Die hemel en aarde geschapen heeft. Net zoals G-d de wereld in zes dagen geschapen heeft en op de zevende dag rustte, rusten wij uit van ons werk op de zevende dag. Dit wordt afgeleid van het vers: „De Israëlieten zullen de Sjabbat in acht nemen en hem tot een rustdag maken voor alle generaties, als een eeuwig durend verbond. Het is een teken tussen Mij en de Israëlieten voor altijd, dat G-d in zes dagen de hemel en de aarde geschapen heeft, en dat Hij op de zevende dag ophield met het werk en rustte” (*Sjemot* 31:16-17).

Sjabbat gedenkt ook de Exodus uit Egypte. Dit wordt afgeleid van het vers: „En je zult gedenken dat je slaaf was in Egypte en dat Hasjem, je G-d, je daarvandaan gevoerd heeft met sterke hand en machtsvertoon. Daarom heeft G-d je geboden de Sjabbat te houden” (*Dewariem* 5:15). Met de Uittocht uit Egypte hielden wij op een volk van slaven te zijn en werden wij een volk van vrije mensen, G-ds volk.

De Exodus uit Egypte is één van de funderingen van ons geloof in G-d. Door Sjabbat te houden geven wij uiting aan de vrijheid die wij bij de Uittocht verkregen hebben, als ook aan ons vertrouwen in en toewijding aan G-d, Die ons uit de slavernij naar de vrijheid bracht en ons de Tora geschonken heeft.

Rust en heiligheid

Sjabbat is niet alleen maar een dag voor fysieke rust; het is een verheven en sublieme dag, die we gebruiken voor spirituele inspiratie. We zeggen bij de *mincha*-dienst van Sjabbat: „U heeft een dag van rust en heiligheid aan Uw volk gegeven. Avraham juicht, Jitschak jubelt en Ja'akov en zijn zonen rusten erop. Een rust van liefde en vrijwillig aanvaard, een waarachtige rust van vertrouwen, een rust van vrede en kalmte en van sereniteit en veiligheid, een volmaakte rust, zoals U die wenst. Uw kinderen zullen zich realiseren en weten dat hun rust van U afkomstig is, en door middel van hun rust heiligen zij Uw Naam.”

Sjabbat heeft de kracht om ons te verlossen van de dagelijkse zorgen. Dat stelt ons in staat om uit te rijzen boven de wereldse atmosfeer van de zesdaagse werkweek en om de spiritualiteit van de zevende dag te voelen – het gevoel dat we ons dagelijkse beslommingen en de rest van de wereld even buiten gesloten hebben. Want voor iemand die waarlijk Sjabbat houdt, strekt de invloed van de spiritualiteit en de speciale sfeer van de Sjabbat-gebeden en –maaltijden zich uit tot de overige dagen van de week. Zo wordt Sjabbat een bron van inspiratie en heiligheid voor de dagen die eraan vooraf gaan en erop volgen.

Sjabbat heeft zijn eigen mitswot en gebeden. De mitswot, gebeden en feestelijke maaltijden zullen we in de komende uitgaven bespreken, waarna een uitleg volgt van de wetten betreffende de activiteiten die op Sjabbat verboden zijn.